

Nwa' wvù bó to saᅇεε ê
Bo'ibulu
Fiεε fi nu ê Nwa' Ibulu wvun e

Kε beene looci kee wee wvù to saᅇεε nwa' wvun kε, geenεn ε beene kee λε bó to saᅇ fô bonyii bo Klistu le bò nu Bo'ibulu. Bo'ibulu nu diee di Bojuu le dimew. Bó to saᅇ keege λε Bojuu bò to nu ε lese wase fitele yî Klistu le emεy kε eleeme yî dvú le, naa no bonᅇw to cim too fô bó le jé le jé le. ε to nu tεn keege é bó ekiεε λε monkan mo monfεm mò Jisos to dvú keᅇke mvunᅇgay fele mo moyvuum. Bó to saᅇ tεn keetefe bó λε bó ekeè λε fiεε fi Nyo' nu ε kaw bonyii dvú nu ε kε fí yaa nu ke esoy kuse kε. Bó nu ε duᅇce λε mwεεm mvù Klistu wvù Waa Nyo' nu ε to dvú fele mvu bonyii bo ntum Nyo' bo fwele le, njefo mvubole to nu kε lo binjinjin, ε Klistu ε to wase bô mwεεm mvù è nu mvu keceεy.

Bikuu bi mwεεm e ê nwa' wvun e

- 1:1-3 Klistu looci nu wunte Nyo' keβεε
- 1:4-2:18 Klistu fele bonceendaa bo Nyo' le
- 3:1-4:13 Klistu fele Muses bô Yoshua
- 4:14-7:28 Klistu nu cee ncese wvù fele bocee ncese bocii
- 8:1-9:28 Monkan mò Klistu to dvú fele mo moyvuum
- 10:1-39 Ncese wvù Klistu to ᅇεε fele boncese bocii
- 11:1-12:29 Ekume keelese fitele yî Nyo' le
- 13:1-25 Ntefe wvu fokemεε

Nyo' nu ε jeme wase ê beene ε è nu diuw Waa we le

¹ Ε to shee nu fwele, ε Nyo' jemyi ê bo'icee bosεεbeene dew bonyii bew bo ntum e bokaη e nteen bô ê jé le jεεy jεεy. ² Geenεn, è dioo nu εdiuw εyan yo fokemεse le, wvú ε jeme wase ê beene ε è nu diuw Waa we le. Ε nu Waa we wvun wvù wvú nu ε gεε le wen nu ke enya fiεε ficii can ye le é wvú esaakè. Ε è nu wvú wvù Nyo' to bomεε won bô fiεε ficii can ye le. ³ N'yu Nyo' lawkene yî ye le, ε wvú nu wunte Nyo' kebεε. Ε nu wvú wvù gee ε εbulε bô nshε sε nu dvú. Ε wvú gee ε è nu bô diεw ye yî kεηke mvuηgay e. Wvú to nu ε man bibefε bisεεbeene. No wvú man nonεn mum ben we shii ê εbo ke εcεy ke Nyo' Bvukukε le.

Waa Nyo' kuuke fele bonceendaa bo Nyo' le

⁴ Fí ε mum ε no nu ε Waa Nyo' kuuke naa baay fele bonceendaa bo Nyo' le, ke leηleη no diee di Nyo' teηe wvú dvú kuuke naa tεn baay fele dibole. ⁵ Beene kee le wvú kuuke lo njefo ke nceendaa Nyo' mvu nu dvú wvù Nyo' ke nu ε yuu wase gay ê wvú le,

“Wo nu Waa wεm,

ε εben nu ε me ε ηgay wase le me nu Ico” ke.

Ε ke mvu nu dvú wvù wvú ke nu ε yuu wase jeme εkumε wvú le,

“Me nu ηke enu Ice,

ε wvú nu Waa wεm” ke.

⁶ Ε to nu kefew kè Nyo' to nu keetum Waa we wvu fwe wvun yî won wvun e, ε wvú gay le,

1:2 5:8; Jon 1:2; Kolo 1:16; Ibu 11:3 **1:3** 2Kol 4:4; Kolo 1:15

1:4 Εfe 1:21; Fili 2:9 **1:5** Mben 2:7; 2Sam 7:14; Mat 3:17; Lem 13:33; Ibu 5:5 **1:6** Mben 89:27; 97:7

bonceendaa bowene bocii ewvumtè wvú.

⁷ Ε fiεε fi Nyo' to jemyεε ekumε bonceendaa bew nu
λε,

wen gee ε bó nu diεwε fwefwe le,
gee tεn ε bó bò nu bonyii bowene bo lemme le
nu diεwε elem ε ηguy e.

⁸ Ε dīoo tu fô Waa we, ε wvú gay λε,
“O Nyo', wo nu ke eshii yî kawla wo le esaake
sekecii σε ηka.

Nce wvu teytey nu ke enu ketoome ke bvunfon
bwuw e.

⁹ Wo kooηke ε ê nu fiεε fi teytey, bane fi befε.
Nonεn me wvù Nyo' wvù nu Nyo' wo
ε mum ε mbense wo ε nfey ηgoo yo,
no me nu ε n'yefe wo bô nsusu bonfon yî è nu yi
bvujonke.”

¹⁰ Ε wvú bvuu jeme tεn ê Waa we λε,
“Tata, è nu wo wvù to bomεε nshε fonkεw,
ε mwεεm mvunciim mvù nu we nu lemme di εbo
kuw e.

¹¹ Mwεεm mvun nu ke eka, geenεn é eshεε ke wo.
Mvú nu ke eyvumεn diεwε ndvú le.

¹² Wo nu ke ekεwe mvú diεwε kekum e.
Mvú nu ke ekumεn diεwε no ndvu ké kpwe ncom.
Geenεn wo nu ke emεy ke nu no wo nu.
Kε bilum biuw nu ke eyuu eka ke.”

¹³ Ε nu nceendaa Nyo' mvu wvù la wvù Nyo' ke nu
ε yuu wase gay ê wvú λε,
“Shiile ê εbo kem ke εcεy e,
egen ebuy kefew kè me nu ηke enjike
bonyii buw bo bvuban e ê wo εjise

diεwε kedvuushεε ke bikaa biuw e,
 é wo etome bikaa yî bó le?”

¹⁴ Bonceendaa bo Nyo' le ban nu κε lo biyoy bì
 lemte Nyo' le, ε wvú tumte ε bí ghane fici bonyii
 bò nu ke eκεηκε mboyma.

2

*Fo beene emwase mboyma wvù Jisos to ghane
 fewci εkumε wvù κε*

¹ Fí ε mum ε no nu κε beene κεηκε keεεε bvufee
 naa ntay yî fiεε fi beene to yuwεε le, wvu κε fo beene
 ke enε ebvuyte lo κε. ² Beene kpwaake le, é bontum
 bò bonceendaa bo Nyo' le to teete fwele to nu fiεε
 ε fí temyi naa baay, é wee ké engoy mvu κεεεε
 etun keege no bó gayte, é mwετεη κεηκε nlawma
 wvudvu κε ληηηη, ³ é ke ege la é beene enu σε bó
 ε yeη ηγεw fen ε beene ε jo mboyma wvù kuuke
 wvun κε lo ncεw? Mboyma wvun to yaw Tata
 Jisos no fewci εkumε wvù, ε bonyii bò to yuwεε no
 wvú fewci ke mum tom τεη κεεεεy kedvu no bó to
 fewci ê beene. ⁴ Ε Nyo' τεη to nu ε tom bê mwεεm
 mvù duηci mvuηgay mvu mwew noo biηghaw bi
 mwεεm e noo mwεεm mvu diuw wvù yumεεη e
 mvù bó to gee. Ε wvú bvuu gawcε nnyá Keyoy ke
 Yuule no wvù to shieele keetom dvú.

Jisos nu wee wvù nu ε cεε je mboyma fô beene le

⁵ Nyo' to baa γεε woη wvu fwε wvù bese fewci
 εkumε wvù wvun κε è nu ke esaake bonceendaa

1:14 Mben 34:7; 91:11 **2:1** 6:4-6 **2:2** Lem 7:38, 53; Gal 3:19
2:3 10:29; 12:25 **2:4** Jon 2:11; Lem 2:22; 1Kol 12:4-11; 2Kol
 12:12

bew ke. ⁶ Bó nu ε sanj bvudvuu bvumew e ê Nwa' Nyo' le ekumε saaka wvun le,

“Wee wvu wum nu naa la wvù wo kpwaake ekumε wvú?

Waa wee wvu wum nu naa la wvù wo keηke shiee we?

⁷ Yî kefew e nen caan nu ε wo to ge ε wvú no nu yî bvudvuu le

ε bvú nu ekuse jo bvu bonceendaa buw e.

ε wo ke ghaa wvú ε wvú no keηke bvukukε bô n'wvum.

⁸ Wo nu ε gee mwεem mvunciim ekuse jo wvú, wvú ε no saake.”

No Nyo' to gekεε mwεem mvunciim ekuse jo wee wvu wum, fiεε fimew baa bvuu nu dvú fî nu se fî nu ê wvú ekuse ke. Naa no fî cim nu nonen, nu ε ke beene yene wase le mwεem mvunciim nu ê wee wvu wum ekuse ke. ⁹ Geenεn Jisos nu wee wvù beene yene le yî kefew e nen caan nu ε Nyo' to ge ε bvudvuu bwew no nu ekuse jo bvu bonceendaa bew e. ε Nyo' ke bense wvú ε wvú no keηke bvukukε bô n'wvum njefo wvú to nu ε yen ηgew kpwe, wvu le wvú ekpwe kpwe wee tfuu nje mbuwma wvu Nyo' fô bonyii le. ¹⁰ ε nu Nyo' wvù ge mwεem mvunciim, ε mwεem mvunciim nu mwew. No wvú to gomte le wen nu ke ejo bonyii bocii bô ε nu boom bew é bó eley bvukukε bwew e, ε fî mum no nu naa leη le wvú ege é Jisos eyen ηgew wvu le wvú enù ε wvú ε kpwenten ε gen ε mese wee wvù ecεε je mboyma fô bó le. ¹¹ Wvú wvù Jisos wvù gee ε bonyii se yuule ê Nyo' ejise, nu ε bô

2:6 Mben 8:4-6 **2:8** Mben 8:4-6; 1Kol 15:27 **2:9** Fili 2:8-9

2:10 1Kol 8:6; 12:2; Lem 3:15 **2:11** Mat 25:40; 12:50; Jon 20:17

bonyii bodvu bò wvú gee ε bó yuule, κηηκε Icee bó mwaan. Ε nu fiεε fi κε wvú wuumene keetenje bó le boom bo bwee wen e κε. ¹² Wvú to nu ε gay ê Nyo' kefew kemew e le,

“Me nu ηκε encawsee diee diuw we ê boom bo bwεεm e ente.

Me nu ηκε en'yemte mbensee wo ê kentaashε kebole ente.”

¹³ Ε wvú bvuu gay le,

“Me nu ηκε ηηγεε bvufee bwem yî Nyo' le.”

Bvuu kase gay le,

“Me wvun fεn bee boom bò Nyo' nu ε nya ê me bocii.”

¹⁴ No boom bò wvú gayte ban nu bonyii ε bó κηηκε nyam ye bô ελεμε, ε wvú wvù Jisos mum jo ten nyam ye wee wvu wum, wvu le è nulo é wvú ke ekpwe keenogoy dεwle wvù κηηκε mvunγay mvu kpwe le. ¹⁵ Ε wvú ke ge nonεn mum bvuse bonyii bò to cee bvunfaw e yî nshii wvubole tfuu njefo bó to fane kpwe. ¹⁶ Fí looci yuule naa ntay le κε wvú to κηηκε shiee ε è nu fô bonceendaa bo Nyo' le κε. Wvú to κηηκε ε è nu fô kfuu di Abla'am e. ¹⁷ Ε nu fiεε fi to geε ε Jisos σε tu diεwε boom bo bwee le yî fiεε le ficii, wvu le wvú enù εkolε ke bocee ncese le kebole wvù camte shen fô bó le, ε wvú ε lese ten fitele yî lemme di Nyo' le keege keman é Nyo' elεεshε bibefε bibole. ¹⁸ No wvú to γενεε ηγεw, ε mmom to fô wvú le, wvú ε mum ε no kee no é nulo é wvú efii bonyii bò mmom too ten fô bó le.

2:12 Mben 22:22 **2:13** Yεsa 8:17-18 **2:14** 2:17; Jon 1:14; Jon 8:44; 12:31; 1Jon 3:8; Mwm 12:10 **2:15** Lum 8:21 **2:16** Yεsa 41:8-9 **2:17** 4:14; 5:2; Fili 2:7; 1Jon 2:2 **2:18** 4:15; Mat 4:1-11

3

Jisos kuuke fele Muses

¹ Nonen boom bo bwεem e bò è nu bonyii bo Nyo' le, ε bó ε tee ten bó le bó ke eley won wvu we le, ben egεε bvufee yî Jisos e. Wvú nu waa ntum Nyo' bvuu nu ekolε ke bocee ncese le ke mbee wvù beene ké no seŋe ê bonyii le. ² Wvú to lemte bô fitele fiew ficii fô Nyo' wvù to gεkεε wvú le wvú elemtè wvú le kε no Muses ten to lemte bô fiew fitele ficii yew dvu Nyo'. ³ Geenεn, Jisos nu wee wvù bó ebenseè ntay fele Muses kε lenlen no wee ké bomte yew ε bó no bensee wvú fele yew yidvu. ⁴ Kε yew mi nu dvú yî nu se è bom wee kε. Geenεn, Nyo' nu wvù bom mwεem mvunciim. ⁵ Muses to lemte naa ntay bô fitele fiew yew Nyo' le yicii diεwε waa lemme le. ε mwεem mvunciim mvù wvù to gee to tomte ε è nu fiεε fi Nyo' to nu keeke eyuu ejeme. ⁶ ε Klistu ke lem ten yew dvu Nyo' bô fitele fiew ficii ε è nu diεwε waa yew e. Yew Nyo' yin nu beene fen é beene leeme temyi yî fiεε fi beene nu ε kuu shém ε no taale fwe yî dvú le bô kembense ye.

Fo wee emwase fiεε fi Nyo' le ke

⁷ Beene eyuw le fiεε fi Keyoy ke Yuule to gayεε. Kí to nu ε gay le,
 “ε ben yuw lo ε Nyo' ε jeme ê ben εben,
⁸ fo ben etεme bikuu diεwε no bo'icee bonen to seεnene bô bo Nyo'
 diuu dì bó to momte Nyo' ηkpwaante kε.

3:1 4:14 **3:2** Ktn 12:7 **3:6** 5:8; 3:14; 4:14; 6:18-19; 9:28; 10:22-24, 35; 13:14; Kolo 1:23; Fili 3:20; 2Tim 4:8 **3:7** Mben 95:7-11 **3:8** Ksm 17:7; Ktn 20:2-5

⁹ Ɛ nu jó jò bo'icee bonen to momεε me wvù Nyo',
 yen binghaw bi mwεεm e bì me nto ηgee fô bó le yî
 bilum e mbaanyε.

¹⁰ Nonen ε me nton'yε shém bee engokε ke bonyii le
 kedvu, mum ηgay ε,
 'Ɛε mvuntelem mvubole ké no nu naa lo yî yem e
 kε.

Bó baa kee wase je yem kε.'

¹¹ Ɛ shém ton'yε me ε me nlew lo ε,
 'Ɛε è nu naa lo é bó ke eyuu eley bvudvuu bwem
 bvu nλεεten e kε.' "

¹² Boom bo bwεεm e, ben emum eyenè fo wee mvu
 ben e enù dvú wvù κηκε fitele fi befe, fi tune
 keebēe Nyo' le, nulo ege é ben enε ebase jim ê Nyo'
 wvù κηκε nshii le kε. ¹³ Fiεε fi ben κηκε keegeε nu
 ε ben eteetè bikuu binen εdiuw εcii, no kefew kin
 nu kí kè bó tenje ê Nwa' Nyo' le ε, "Ɛben." Ben egeè
 nonen fo fiεε fi befe fimew ke enε elεwceε wee é wvú
 enε etemyi εκolε. ¹⁴ Ben ekeè ε beene nu wase fiεε
 fimwaan̄ beene ε bo Klistu fen é beene ε mey ε no
 jici fiεε fi beene to leeme wase yî dvú le fwele ε γεν
 ε mεse. ¹⁵ Ben ekumyì fiεε fi ε,
 "Ɛ ben yuw lo ε Nyo' ε jeme ê ben εben,
 fo ben etεme bikuu diεwε no bo'icee bonen to
 σεεnene bô bo Nyo' kε."

¹⁶ Ɛ nu baa bò to yuwεε ε Nyo' ε jeme ê bó ε bó
 mwase lo no σεεnene bô wvú? Ɛε è nu bonyii
 bocii bò Muses to joε Ijiw buy bô bó le? ¹⁷ Ɛ è nu
 baa bodvu bò Nyo' to ton'yεε shém bô bó yî bilum
 e mbaanyε? Ɛε è nu kε bó bò to gee bibefe, ke
 kpweken ηkpwaante jodvu le? ¹⁸ Ɛ è bvuu nu baa

3:11 Ktj 14:21-23; Mben 95:7-11 **3:14** 3:6 **3:16** Ktj 14:1-35

3:17 Ktj 14:29; 1Kol 10:5, 10 **3:18** Ktj 14:1-4

bò Nyo' to lewεε le κε è nu naa lo é bó ke eyuu eley bvudvuu bvuwene bvu nλεετεν e κε? Ε nu κε bó bodvu bò to τεμyι bikuu le? ¹⁹ Nonεn beene nu ε yεn le κε bonyii bodvu to nulo eγεn eley bvudvuu bvudvu le κε, njefo bó to baa lese fitele yí Nyo' le κε.

4

Ekume keeley nλεετεν wvù wvu Nyo' le

¹ Fί ε mum ε no nu le ηkawma wvù Nyo' to γεκεε le bonyii nu ke eley nλεετεν e bεε leeme κε fó. Nonεn beene emum eyεnè fo bó ke dioo etaa eyεn ε wee mvu ben e baa ekocεn keeley wvù le κε. ² Saaka wvù jee wvun nu ε to wase fô beene le κε ληληη no wvù to toε fô bó le. Geenεn, saaka wvudvu wvù bó to yuwεε to baa fi bó κε, njefo wvù to to fô bó le ε bó fanε yaa bee wvù le κε. ³ Fô beene bò nu ε bee wvù le nu ε beene nulo eley nλεετεν wvudvu le. Ε bonyii bomew ba nu ε Nyo' to gay le, “Shém to nu ε ton'yε me, ε me nlew lo le, ‘Κε bó nu ke eyuu eley naa lo nλεετεν wεm e κε.’ ” Nyo' to jemyi nεn, naa ε lemme diew to ka wase fonκεw seke wvù to bomεε won. ⁴ Beene kee le bó nu ε san ê Nwa' Nyo' le bvudvuu bvumew e ekume diuu di εdiuw εsooshwi y ê yin je le le, “Nyo' to nu ε lem lemme diew dicii, ε è ke dioo yinσεn εdiuw εsooshwi y ε wvù λεετεν.” ⁵ Ε dioo nu bvudvuu bvù bó be jemyi wase fó bwε le, wvù ε bvuu ε jeme le, “Κε bó nu ke eyuu eley naa nλεετεν wεm e κε.” ⁶ Fί nu kecεεy le nλεετεν wvun bεε κε fó. Ε bonyii bomew nu ke eley wvù le. Ε bonyii bò to yawεε yuw saaka wvù jee wvun to baa

ley nleeten wvun e njefo bó to nu ε yuw, geenen tun keege no wvú gayte. ⁷ Nonen ε Nyo' mum kase gee diuu dimew di wvú teje le “Eben.” No wvú gekεε ke mum jeme diuw Nfon Dawe le ε bilum ε fey wase nteen no bonyii bodvu to tunεε keege no wvú gayte. E fiεε fi wvú to jemyεε nu fí fi beene be yuuke wase le,

“E ben yuw lo ε Nyo' ε jeme ê ben eben, fo ben eteme bikuu ke.”

⁸ E è nu le bvudvuu bvù Yoshua to joε bonyii gen ley bô bó fó to nu wase bvudvuu bvù nleeten e bvudvu, tu ke Nyo' to bee ebvuu ejeme ekumε diuu dimew le è nu di nleeten e ke. ⁹ Fí ε mum ε no nu le diuu di nleeten e bee dvú fwe fô bonyii bo Nyo' le diewe di Nyo' to leetenεε dvú diε le. ¹⁰ Fí ε no nu le, é wee ley nleeten wvun e, tu mweten ε leeten wase yî lemme diew e dicii leηleη no Nyo' to leetenεε yî diew lemme le. ¹¹ Nonen beene emomtè ntay keeke eley nleeten wvun e, wvu le fo wee mvu ke egbwe le è base ekole kè temyεen wvú diewe bonyii bo fwele ba le ke. ¹² Ben ekeè le diew Nyo' keηke nshii, lemte. Yí koole fele nyo yì bó nu ε fon biba bicii. Yí ké no leyte gene buyte fô nshii bô keyoy ke wee le taashi, leyte ten ê biyuj bô bikufe bi wee le. Yí ké no bwaashi boηkpawace noo mwεem mvù nu ê fitele fi wee le. ¹³ Ke fiεε nu naa lo dvú fi Nyo' nu ε bom fi nulo enyiime ê wvú ejise ke. Mwεem mvunciim yen'yi ê wvú ejise endan. E è nu wvú wvù beene keηke keeke etaje diuw ê wvú fwe.

Jisos nu ekole ke bocee ncese le ke baay

14 Nonen no beene be ε gay wase le beene kenke ekole ke bocee ncese le ke baay, kè è nu Jisos wvù Waa Nyo', ε wvù ε ben wase ε tosen εbulε ε gen fowe, beene emum ejici mbee wvù beene ké no senje ê bonyii le ntay. 15 Ke ekole ke bocee ncese le kesεεbeene kin nu wee wvù nulo emaa kewεεγε kesεεbeene wvu le wvù ecamtè shém fô beene le ke. E nu wee ε mmom to to wase ten fô wvù le jé le jé le no yí too fô beene le, geenen ε wvù fanje yaa ge kebefε ke. 16 Nonen beene emum ebenci too mbew kawla mbuwma Nyo' le se nfan wvu le wvù ecamtè shen fô beene le, é dioo nu kefew kè fiεε ghaake beene é wvù ebuw beene bô nfi we.

5

1 Beene kee le bó ké baale ekole ke bocee ncese le ê bonyii entelen egeε le wvù elemtè Nyo' le nje bonyii, ε wvù mum no joo nnyá bonyii feese ê Nyo', gee ten boncese fô bibefε bi bonyii le. 2 No wvù wvù cee ncese nu ten ε wvù wεεyi jé le nteen, ε wvù mum no kee keenu nyεkeey bó bonyii bò yaa kee ke mwεem bvuyte lo le. 3 Nje kewεεγε kew kin, ε wvù mum no kenke keegeε boncese fô biew bibefε le ke lenlen no wvù gee fô bi bonyii bomew e. 4 Ke wee nulo ebense ekole kew le wen enù ekole ke bocee ncese le ke. E ké baa Nyo' mweten ke lenlen no wvù to balεε Elon. 5 E nu ke lenlen no ke Klistu to baa bense ekole kew le wen enù ekole ke bocee ncese le ke. E to geke Nyo' wvù mum gay le, “Wo nu Waa wem,

4:14 5:8; 8:1; 2:17-18; 3:1; 5:1, 4-6; 7:24-28; 8:3; 9:7, 11 4:15 2:18; 5:2; 7:26; 9:12; 1Jon 3:5 4:16 10:19 5:1 4:14 5:2 2:17-18; 4:15; 7:28 5:3 7:27; 9:7; Lew 9:7; 16:6, 15 5:4 Ksm 28:1 5:5 1:5

ε εβεν nu ε me ε ηgay wase λε me nu Ico.”

⁶ Ε wvù bvuu gay bvdvuu bvumew e ten λε,
“Wo nu cee ncese wvù mεy lo ê je yì Mελkισεδεκ nu
jó le.”

⁷ Ε to nu seke Jisos to nu fokuse φεν, wvù to ké
no bunlee sekecii lεke fô Nyo' le, beele foweεwe
shiwse misem fô wvù wvù Nyo' wvù nulo efi wvù
can kpwe le. No è to nu wee ε wvù fane bvuu
wvumte Nyo', ε Nyo' mum yuw bunle ye. ⁸ Naa
no Jisos to nu Waa Nyo' nonεν, bonγew bò wvù
to γενεε to nu ε ge ε wvù γεεyi keeyuuke κε ε è nu
Nyo' le. ⁹ Ε Nyo' ke ge ε wvù no nu wee wvù nu
ε kpwentεν ε γεν ε mεse, wvù eboysee bonyii bò
yuuke wvù le. Ε mboyma wvun nu wvù nu σε ηka.
¹⁰ No Nyo' gee nonεν mum γεε wvù λε wvù enù
εkolε ke bocee ncese le diεwe Mελkισεδεκ e.

Fo wee Klistu ebvuu etfuw bikaa ke

¹¹ Mwεem nu dvù nteen mvù bese bεε κηke kee-
jeme εκumε saaka wvun. Geenεν fí temyi keenεle
é fí eyuu fô ben e, njefo ben nu ε ne wase ε no λεε
baay keeyuw fiεε. ¹² Ε è be nu ê λεη e, tu è be γεεyi
wase ben bonyii keseen. Ben ε kaa ε ne ε no nu λε bó
ebvuu ekase eyεεyi lo ben bô mwεem mvu εκumε
diεw Nyo', ε è nu mvù bó ké yaw κew yí dvù le. Ben
bεε diεwe mvunley mvu boom e mvù bεε yamte ε
è nu emben, ε bó baa diee wase mwεem mvudien
mvù temyi κε. ¹³ Κε è nulo é wee wvù bεε γεεyi lo
diεw Nyo' ekee fiεε fi λεη ê Nyo' εjise κε. Wvù nu
diεwe finley fi wan e fi bεε yamte ε è nu emben e.

14 Mwεεm mvudien mvù temyi nu ε è ké no diee bonyii bò nu ε bó ε taw wase. Boban nu bonyii bò nu ε bó ε yεεyi wase keetaasse mwεεm kee jεεy jεεy mvù jee bò mvù befe.

6

1 No fí nu nonεn, beene emum ecinε n'yεεyi wvu ekumε Klistu wvù wee ké yaw κεw yεεyi le, egeñè fwe ε è nu yî wvu bonyii bò nu ε taw wase le. Fo beene ebvuu εκεw eleesè kenffuy ke n'yεεyi le kè λε bonyii ekumεn mvuntelem mvubole yî gee dibole di nulo etoo bò kpwe, noo n'yεεyi wvù λε bonyii elese fitele yî Nyo' le κε. 2 Κε è nulo ten é beene ebvuu εκεw eyεεyi lo ekumε no bó cuke bonyii, * bò keegεεle can yî bonyii le κε. 3 Ε κε è nulo é beene ebvuu εκεw eyεεyi ekumε mbuy wvu yî kpwe le bò ekumε nsaw wvù nsumten wvudvu nu wvù mey lo κε. 3 Mwεεm mvun nu ε beene nulo ecinε dvú egeñè fwe fεn ε Nyo' ε fi. 4 Beene ecinε dvú njefo é bonyii nu ε bó to yuuse wase bó yî fιεε fi Nyo' le, ε bó ε mom wase nnya yì nen'yi fowe, ε bó ε κεηκε wase ten Keyoy ke Yuule, ε nε ε kase ε tfuw bikaa, tu κε je nu naa lo dvú yì è nulo é bó ebvuu ege é bó ekumεn mvuntelem mvubole ekase etu jim κε. 5 Boban bonyii nu ε bó ε mom wase bvujonκε bvu diεw Nyo' le ε yuw, ε bvuu ε κιεε mvunγay mvu nshii wvù too le. 6 Ε bó ley wase mwεεm mvun e, ε kase ε tfuw bikaa, tu κε je bvuu nu dvú keege é bó ekase ekumεn mvuntelem mvubole etu jim

5:14 13:9; Lum 16:19; 1Kol 14:20; Εfe 4:14 6:1 9:14 6:2 Jon 3:25-26; Lem 19:1-6 * 6:2 Ncuke bonyii wvun jemyi ten ekumε wvù Bojuu to ké no gee. 6:4 2:1-3; 5:8; 10:26-29; 12:25; Mat 12:31; 1Jon 5:16

ke, njefo fiεε fi bó ge nu ε bó kaase joo ε è nu Waa Nyo' taa yî kentam e bô can yibo, shoose ya le. ⁷ Wεε wvù jaŋ gbwee yî dvú le sekecii ε wvú nyaa mwεεm mvù bonyii bò bó lem wεε wvudvu nje bó le bó eboytè yî dvú le, ké no keŋke kembonen ke Nyo' le. ⁸ Geenεn, é è kuu bisafe bô bíay wene dvudvu, tu è nulo é bó eciese lo wvú, ke emum ene eton lo.

⁹ Nsáa yese shém, naa no bese cim jemyi nen, bese kee le ben leeme finεn ε è nu yî mwεεm mvù jee fele mvubole, ε è nu mvú mvù too bô mboyma fô ben e. ¹⁰ Ke Nyo' nu Nyo' kenlow wvù nulo ke edaayε lemme dinεn di ben lemte noo keŋkonεn kè ben dunji ε kew lo ε to ε buy keseen e fô bonyii bò è nu bew e nje ye ke. ¹¹ Shiee wese baay nu le wee bô ekole kew eleemè ke yî fifiε fiεε le nonεn egeε emεse, wvu le ben ke ekeŋke fiεε fi ben nu ε lese bvufee bvucii ε no taale fwe yî dvú le. ¹² Fo ben egeè ngoy ke. Ben ebenεn bonyii bò to lesεε fitele yî Nyo' le, no kuule shém se ke keŋke fiεε fi Nyo' to kawεε.

Ke Nyo' ké kumen ŋkawma we ke

¹³ Ben ekume seke Nyo' to geε ŋkawma ê Abl'am. Wvú to dioo gee kan ε è nu diee diew di wvú wvù Nyo' le, njefo ke wee mvu to bvuu nu dvú wvù kuuke fele wvú, wvù wvú ekan diee diew ke. ¹⁴ Wvú to dioo kan gay le, “Kecεεy, me nu ŋke embuw wo enge é boom buw elone lo.” ¹⁵ No Abl'am yuwεε nonεn, mum no nu nyεkeey, ke

mum ghan keŋke fiε fi Nyo' to kawεε fidvu. ¹⁶ Ε nu kecey le wee ké diee kelew ekan ε è nu diee di wee wvù kuuke fele wvù le, ε kelew kedvu mum sumtεn nsaw. ¹⁷ Ε nu ke leŋleŋ no Nyo' to dioo gee ηkawma no gomte keege le bonyii bò nu ke ekeŋke fiε fi wvù kaw fin, ekiε naa ntay le ke wen ké kumεn fiε fi wen gomte ke. Ε wvù dioo kaw mum die kelew. ¹⁸ No Nyo' to kawεε kase die kelew nonεn, ε mwεεm mvun mum buy mvunfεεm mvù è nulo bó saa ekumεn ke, njefo mvù to buy ε è nu diuw Nyo' le, wvù yaa nu naa lo embiay mbiay ke. Nonεn beene bò nu ε lewte wase ε beε ê wvù ekuse emum ekeŋkè mvuntelem mvù temyi keekaantεn fiε fi bó nu ε geε beene ε no taale fwe yî dvù le. ¹⁹ Fiεε fin fi beene taale fwe yî dvù le nu fi jici mvuntelem mvuseεbeene le ceey ceey, temyi diewe keŋ'wow e fo mvù ebuuke. Ε nu fí fi nu ke ege é beene efey eley egen εnte fô kecee ke Nyo' le ejim jo ndvu yì bó nu ε sheŋke ε ban jó dvù le. ²⁰ Ε è nu fó fò Jisot leyεε wase diewe nsafwe wesebeene le keekene bvudvuu ê beene. Wvù nu εkolε ke bocee ncese le wvù mεy lo ê je yì Melkisεdek nu jó le.

7

Ekumε cee ncese wvù Melkisεdek

¹ Melkisεdek wvun to nu Nfon wvu Salem, bvuu nu cee ncese Nyo' wvù nu εkolε ke Mwεεm Mvunciim e. Ε è ke no nu kefew kemew e, ε Abla'am laa jem yuwyε bonfon nteen. Ε Melkisεdek ke tasεn bò wvù no wvù to kfuuyi,

6:16 Ksm 22:11; Mat 5:34; 23:16-22 **6:18** Ktj 23:19 **6:19** 3:6; Lum 5:5; Ibu 9:3 **6:20** 4:14; Mben 110:4; Ibu 5:10; 7:1-4 **7:1** Kej 14:17-20; Ibu 5:6

mum laŋ kembonen yî ye le. ² E Ablam'aw gaw mwεem mvunciim mvù wvù to yowεε gbwen jem e biba yuufe, nya keba kemwaan ê Melkisedek. Cee ncese wvun nu ε diee diew duŋci mwεem mvunfεem. Fi fwe nu ε wvù nu “Nfon wvu Teytey” no diee diew di Melkisedek duŋci. E fi bii fó nu ε wvù nu “Nfon Nyεkeey” njefo wvù to nu Nfon wvu Salem. * ³ Ke wee kee ice bô bwee kenεε kfuu diew ke. E ke wee kee ten seke bó to bokεε wvù kenεε seke wvù to kpweε ke. Wvù nu cee ncese wvù mey lo diεwe Waa Nyo' le.

⁴ Ben ke etaa eyen wee wvù è to nu Melkisedek wvun! Wvù to nu naa lo wee ε wvù kuuke. Naa ε Ablam'aw wvù to nu cee kfuu di bonyii bo Israel e ke yow mwεem gbwen jem e to dvù gaw biba yuufe, mum nya lo kemwaan ê wvù. ⁵ Fi ekume boom bo Lewe le bò to ké no lemte lemme di bocee ncese le nu ε bvudvuu bvumew to jemyi ê bonci bo Muses e le bó efii mwεem ê bonyii bo Israel keba kemwaan ente jo yuufe, naa no bonyii ban to cim nu boom bo bwee bó le, ε bó bocii nu boom bo Ablam'aw e. ⁶ Ke wee wvun to nu wee kfuu di Lewe le ke. Geenε ε è fi wvù mwεem ê Ablam'aw keba kemwaan ente jo yuufe, laŋ kembonen yî ye le, ε Ablam'aw nu wee wvù Nyo' to gee nkawma ê wvù. ⁷ Ke è nu kemaŋen le wee wvù laaŋke kembonen yî wee mvu le kuuke fele wee wvù wvù laaŋke kembonen yî ye le ke. ⁸ Bocee ncese bo ê kfuu di Lewe le ban to fii mwεem ê bonyii keba kemwaan ente jo yuufe, ε bó bodvu bò fii nu bonyii ε bó kpwee. Geenε Melkisedek wvù to fiε mwεem keba

* **7:2** Salem nu le, “Nyεkeey” ε è nu diee di kelaante kè Jerusalem e, ε bó ε ci lo. **7:5** Ktj 18:21

kemwaan ente jo yuufe ê Ablam nu ε Nwa' Nyo' seje ê beene le è nu wee ε wvú to fele. ⁹ E nulo é bó egay le Lewe kebee wvú kfuú diew to fii mweem ê bonyii keba kemwaan ente jo yuufe to nu ε nya mwew mweem ê Melkisedek can Ablam e. ¹⁰ Bó nulo egay nonen njefo seke Melkisedek to tasenee bô Ablam nu ε wvú wvú Lewe to bee ê bvulew bvú Ablam wvú è to nu icee cee cee bó le.

¹¹ E è fen to nu le lemme di kfuú di Lewe le to gee diewe bocee ncese le to nu ε kocen keege é bonyii enu teyey ê Nyo' ejise, tu shiee wvumvu cee ncese to bee ebvuu enu wvu la? Beene kee le Nyo' to nya bonci ê bonyii bo Israel bii lemme di bocee ncese bo ê kfuú di Lewe le to gee. Fí dioo nu nonen, bó kaa ε gay le wvuwe cee ncese kenke keeke enú ê je yì Melkisedek nu jó le, efey keenu ε è nu ê je yì cee ncese wvu ê kfuú di Elon e nu jó le nee le? ¹² Beene kee le kfuú di bocee ncese le ké kumene, ε fí no nu shiee le keekumen ten bonci. ¹³ Wee wvun wvú beene jemyi ekume wvú, nu ε wvú to buy ê kfuú dimew e jey, ε wee ke baa yuu buy wase ê kfuú didvu le elemte fô ketan ke ncese le ke. ¹⁴ Wee wvun nu Tata wesebeene. E è nu keceey le wvú to buy ê kfuú di Juda le. E Muses to ke baa yuu jeme fiε ekume kfuú din seke wvú to jemyi ekume bocee ncese ke.

Jisos nu cee ncese ê je yì Melkisedek nu jó le

¹⁵ Fiε fin fi beene jemyi ekume fí nu ε looce ε dunce ye no cee ncese wvumvu nu ε buy wase diewe Melkisedek e. ¹⁶ Wvú nu ε ne ε tu cee ncese ε è yaa nu ê je yì nci jemyi le no wee kenke keenu ê kfuú di bocee ncese le ke. Wvú nu cee ncese ε è nu

yî mvunḡay mvu nshii wvù yaa kaa ke le. ¹⁷ E nu fiεε fi bó nu ε san ekumε wvù le,
 “Wo nu cee ncese wvù mεy lo ê je yî Mεlkisεdek nu jó le.”

¹⁸ Fí ε mum ε no nu le, je yi yvum yî bó to gee mwεem jó nu ε bó ε fuwye wase yiyε, njefo ke yí bvuu keηke mvunḡay keηεε lemme ke. ¹⁹ [Ke bonci bo Muses e to ké ge fiεε ε fi jon ḡen mεse ke.] Geenεn, keseen nu ε Nyo' ε duḡε wase je yî jee ntay yî beene egεεlè bvufee yî dvú le yî fele yiyε. E nu yí yî beene fele jó sε too nceencee fô Nyo' le.

²⁰ E keebvuu ebise fó nu ε Nyo' to dioo ḡεεle cee ncese je yi fiε yin, die kelew, ε ke wvù to ké die kelew seke wvù to ḡεεle bomew ba ke. ²¹ Geenεn, ε wvù ke dioo ḡεεle wvun, die kelew ekumε wvù gay le,

“Me wvù Tata nu ε me ε ndie kelew,
 ε ke me nu ηke eηkumεn diεw yεm ke,
 ‘Wo nu cee ncese wvù mεy lo.’ ”

²² Kelew kè Nyo' to dieε kin ε mum ε duḡε le Jisos nu wee wvù nu ε ge monkan mo monfεm man ε no leeme tεmyi fele mo moyvuum.

²³ Bocee ncese bò to shee nu fwele to ké no nu nteen, njefo ke kpwe to nulo ecinε wee le é wvù emεy egee lemme diεw di kecee ncese le ke.

²⁴ Geenεn, Jisos ε no nu fiew cee ncese sekecii njefo ke nshii we keηke kendvuse ke. ²⁵ Nonεn, wvù nulo eboysee bonyii sekecii bò benci too fô Nyo' le fele can ye le. E wvù boysee nonεn, njefo wvù nu dvú sekecii leke Nyo' fô bó le.

²⁶ Fí nu leŋ le beene ekeŋkè kfuu kekíe ekolè ke bocee ncese le. Wvú nu fiew wee wvù yuule, ε wvú baa keŋke jay keŋεε nlom yí ye le ke. Wvú nu fiew ε Nyo' ε gawsen wvú fô bonyii bo bibefe le. Nyo' nu ε bense wase wvú, wvú ε ben naa ε fey εbulε ε gen fowe. ²⁷ Ke wvú keŋke fiew shiee keege boncese diεwε bikuu bi bocee ncese le, bì to ké no gee boncese εdiuw εcii ke. Ε bó to ké dioo gee yaw ge fô bikuu bibole, keekpwanŋen bibole bibefe, se ke no gee fô bi bonyii le. Wvú to ge fiew we ncese kaŋ mwaan no wvú to nyaε ekolè kew keetanε bonyii dvú. ²⁸ Yí kefew ke bonci bo Muses e nu ε bó to baale naa ε è nu bonyii ε bó wεεyi yí nyam ye le ε bó enù bikuu bi bocee ncese le. Geenε, ε è ke dioo nu wase εjim jo bonci ban, ε Nyo' ge ŋkawma die kelew, mum baa wase ε è nu Waa we wvù wvú nu ε ge wvú ε no jee gene mεεse sekecii.

8

Jisos nu ekolè ke bocee ncese le ke monkan mo monfem e

¹ Ekolè ke fiεε fi beene jemyi ekumε fí le nu ke le, beene keŋke kfuu ekolè ke bocee ncese le ε è nu wee ε wvú ε shii ê εbo ke εεεy ke kawla Nyo' Bvukuke le fowe. ² Wvú nu wee lemme fô Nyo' nu, lemte cun dvù è nu cεεy cεεy cun yi wvú wvù Nyo' le, ε è yaa kene bonyii ke. Ε kene wvú wvù Tata Nyo' cun yidvu. ³ Ekolè ke bocee ncese le kecii nu ε Nyo'

7:26 4:15 **7:27** 5:3, 9; 7:25; 9:12, 26, 28; 10:10, 12; Lum 6:10; 1Bi 3:18 **7:28** 5:1-2, 8; 7:19; Mben 2:7 **8:1** 4:14; 1:3, 13; 7:25; 10:12; 12:2, 25; Mben 110:1; Mat 22:44; Lem 2:33; Lum 8:34; Εε 1:20; Kolo 3:1 **8:2** 8:5

ké baa gee le wvú ejòè nnyá yi bonyii feese ê Nyo' bvuú gee ten boncese fô Nyo' le. Nonen, fi é no nu shiee le fô wvuwvun cee ncese le keekenke ten fiéé fi wvú nulo ege ncese dvú fô Nyo' le. ⁴ É wvú be nu fokuse fen, wvú saa enu naa lo cee ncese ké, njefo bocee ncese nu wase dvú bò nyaa nnyá bii no nci Muses gomte. ⁵ Lemme di bó lemte fokuse fen nu ké lo nfieesen bô kenjinjin ke di yew dvu Nyo' le fowe. É neé fiéé fi è to nu seke Muses to nu keekene cun Nyo' yi fokuse fen, é Nyo' tefe wvú gay le, “Yene le wo nu é kene fiéé ficii fi é no nu ké lenlen diéwe fi me nto nduñcéé ê wo yí kum e.”

⁶ Geenén Jisos nu é bó é nya lemme ê wvú é dí kuuke fele di bocee ncese bo fwele le, ké lenlen no monkan mò wvú leeme fwe wvudvu entelen jo Nyo' bô wee wvu wum kuuke ten fele mo moyvuum. Mó fele lo njefo moman bii é è nu bonkawma bò fele bo fwe le. ⁷ É monkan mo fwele to nu sé mó kenke jay nkuun, tu ké shiee momew to bee ebvuú enu dvú ké. ⁸ Nyo' to nu é yen le jay nu dvú bô bonyii, mum gay le, “Me wvù Tata ngayte le diuu too lo di me nu nke engbwo monkan mo monfem bee yew Israeel noo yew Juda.

⁹ É ké monkan man nu diéwe mò me nto ngbwolée bee bo'icee cee bó diuu di me nto njicéé bó le yí kebo le, njo mbuy bô bó won wvù Ijiw e ké. Monkan modvu man nu é bó to baa emey eleeme yí dvú le ké.

8:5 9:9; 10:1; Kolo 2:17 Ksm 25:9, 40 **8:6** 7:22; 8:2, 6, 13; 9:11, 15; 12:24; Yesa 55:3; Yeli 31:31-33; Esek 37:26; 1Kol 11:25 **8:8** Yeli 31:31-34; Ibu 10:16-17

Nonεn, ε me mum mbase jim ê bó le. Fifiñ jemyi me wvù Tata.

10 Me wvù Tata mbvuu njemyi λ, kefew nu ke eto ekocεn,

é me embvuu engbwo momew monkan bee yew Israel.

Mó nu ke enu λ, me nu ηke enlese lo bonci bem ê bonkpwawce bobole,

ensan ε è nu ê mvuntelem mvubole.

Me nu ηke enu Nyo' wvubo, ε bó nu bonyii bem.

11 Kε wee bεε ke ebvuu eyεεyi lo wee we won mvu kenεε waa bwee gayte λ wvú ekeè Tata Nyo' kε, njefo wee tfuu nu ke ekee me

ε kεw yî wee wvu caan e ε gεn ε buy yî wvu baay e.

12 Me nu ηke encam shen fô bó le,

nλεshε mwεεm mvubole mvù befe.

Kε me mbεε ηke embvuu enkumyi bibefe bibole kε.”

13 No Nyo' to jemyεε λ monkan mo monfem nu ke enu, tu wvú to yene wase λ mo fwele ma nu fiεε fi fiyvuum. Ε fiεε yvuumene kenεε lune wase, tu è shεεte caan é fí ela ê bonyii εjise.

9

Je ncese yi yvum bô yi fiε

1 Fí nu λ, monkan mo fwele to kenηke bonci bò duñci je yî bonyii ebunleè Nyo' jó, bvuu kenηke bvudvuu ε bó ε seyse λ è nu yew Nyo' yi fokuse fen.

2 Bó to nu ε kene cun bô ndvu sumten biba bifεε, ε keba ke fwe ente nu ε bó teñe λ Bvudvuu bvù Yuule. Bvubvun nu fò fiεε fi bó to tomyi ken'yese yî dvú le noo fò kedañ kè bó to ké no gεεle blεεd

wvù bó nu ε ge ncese dvú fô Nyo' le to nu. ³ Ε keba kè bii fô εnte nu ε bó teje λε Bvudvuu bvù looci Yuule naa ntay. Bvudvuu bvun to nu εjim jo ndvu mi ε bó ε shεηke ε sumτεη cun dvú εnteleη. ⁴ Bvubvun bvudvuu nu fô ketanη ke jiin e to nu, ε bó ε seyse ketanη kedvu bô ketwaa ke bigew e kè yeεle. Ε ηkuw monkan mò Nyo' to gbwolεε bô bonyii nu ten fô, ε bó ε seyse ε lay ye yidvu yicii bô ketwaa ke bigew e kè yeεle. Ε ηkuw wvun e nu ε kentee ke mana le to nu jó, ε bó ε seyse ten bô ketwaa ke bigew e kè yeεle. Ε kεmbanη ke Elon e kιε kè bibε to comεε yî dvú le nu ten ê ηkuw wvun e. Ε biwanη bi εta le bì bó to sanηε bonci bo monkan modvu le nu ten ê ηkuw wvudvu le. ⁵ Ε we jo ηkuw wvun nu ε bó to leke mwεεm mvumew ε mvú nu diεwε bonceendaa bo Nyo' le bo n'yuule, ε mvú ε sanη ye ê we jo kentaw ke Nyo' le ke nλεshε bibefe le. Mwεεm mvun nu ε κε è nulo é beene ejemyi gene ente jodvu keseen baay κε.

⁶ No bó to seyσεε mwεεm mvun ê yiyin je le nεn, ε bocee ncese mum no gene leyte ê keba ke fwe kιε le εdiuw εcii gee lemme dibole dvú. ⁷ Geenεn, ε wee wvù to ké ley ê keba ke εnte kιε le to nu κε εkolε ke bocee ncese le maanη. Ε wvú to ké ley dvú κε kanη mwaaη yî kelum e. Ε wvú yaa to ké ley dvú σε ελεme ke nyam e kè wvú ege ncese dvú fô εkolε kew e noo fô bibefe bi bonyii le bì bó gee yaa kee κε le. ⁸ Nonεn, yiyin nu je yî Keyoy ke Yuule dunji ê bonyii λε je yî wee to nulo eley egen

9:3 Ksm 26:31-33; Lεw 16:2; Ibu 6:19; 9:7, 12; 10:20 **9:4** Ksm 30:1-6; Ksm 25:10-16; Ksm 16:32-35; Ktnj 17:21-25 Ksm 25:16 **9:5** Ksm 25:18-22 **9:6** 10:11; Ktnj 18:2-6 **9:7** 5:3; 9:25; 13:11; Lεw 16:2-16

fô Bvudvuu bvù looci Yuule naa ntay e to baa yene wase ye κε, no cun Nyo' yi fwe γε to βαε leeme fó. ⁹ Mwεεm mvun mvunciim nu nciise mwεεm mvù kooyi kefew ke keseen kin e. Ε fifin dunçi le κε mwεεm mvù bó to nyaa ê Nyo' noo boncese bó bó to gee fô Nyo' le nulo ege é mvuntelem mvu bonyii bó bunlee Nyo' le enu ε mvú yuule gene mεεse κε. ¹⁰ Mwεεm mvudvu κεηκε κε fiεε maan keege ε è nu bô mwεεm mvudien noo mwεεm mvuwuun noo jé yi bonyii cuke ye jó keeyuule ê Nyo' εjise. Ε mvumvun nu mwεεm mvù kumte κε ε è nu nyam ye le, mvù bó to κεηκε keegee eγεν ebuy kefew kè ηkumεn ke eto le.

¹¹ Geenεn no Klistu wvù nu εkolε ke bocee ncese le nu ε to wase, ε è nu wvú wvù nu ε to bô mwεεm mvù jee, wvú ε mum ε ley cun, ε è nu yi baay yi yuule gene mεεse le. Ke yiyε nu yi è yoke bonyii κε. Fi nu le, κε è nu cun yi yî nshε yin e κε. ¹² Fô wvú to leyεε nu Bvudvuu ε bvu looci Yuule naa ntay. Ε wvú to ley kan mwaan ε fí ka lo nonεn. Wvú to baa eley fofεn ε è nu bô ελεμε ke bíe le κενεε ke boom bo bona' le κε. Wvú to ley ε è nu bô kew ελεμε. No wvú gee nonεn, ε fifin mum sum beene yî bibefe le, ε nsum wvun nu wvù mεy lo. ¹³ Ε to nu fwele é wee ké dioo nu bô ηkfum ye le, é bó jo ελεμε ke bie le κενεε ke na' le, κενεε taan di kejun ke na' wvù bó nu ε ton wvú ε fie le, mise κενεε mwan yî mwεten e, ε wvú kase no yuule. ¹⁴ Ε fí to nu nonεn, tu κε ελεμε ke Klistu le nulo ege fiεε fi fele fifiε? Wvú to

9:9 7:19; 9:2 **9:10** Lεw 11; 15; Ktη 19 **9:11** 4:14 **9:12** 7:27; 10:4; Lεw 16:14-16; 12:24; 13:12, 20; Mat 26:28; Lum 3:25-26; 1Bi 1:2, 18-19; 1Jon 1:7 **9:13** Ktη 19:1-10:17 **9:14** Lum 6:20-23; 8:2

nu ε nya εkolε kew ε kí nu σε nlom ê Nyo' fele yí Keyoy kè mεy lo le. Wvú to ge nonεn, mum cukε mvuntelem mvuseεbeene yí mwεεm mvù too bô kpwe le, wvu ε beene elemtè Nyo' wvù κεηκε nshii le. ¹⁵ Ε νεε fiεε fi Klistu nu wee wvù leeme fwe monkan mo monfεm man εντελεη jo Nyo' bô wee wvu wum. Ε wvú leeme wvu ε bonyii bô Nyo' nu ε tee ε è nu bew ke eκεηκε bvudvuu fô bvujonke bvù mεy lo bvù Nyo' nu ε kaw bó dvú. Bó nu ke eκεηκε njefo wee nu ε kpwe wase, ε kpwe ye yin ε sum bó yí ηγεw wvù to nu keeke eto nje bibefe bì bó to shee gee fwele ê monkan mo moyvuum e. ¹⁶ Beene kee ε wee ké teete kpwe, * wee saa ke ebi ntefe kpwe wvudvu le σε bó ε yen ε mwεten nu ε kpwe wase κε. ¹⁷ Fí nu nonεn, njefo κε ntefe kpwe ké no κεηκε mvungay σε wee ε kpwe κε. Ke bó ké bi ntefe kpwe le ε wee wvù tefe kpwe bεε dvú κε. ¹⁸ Ε νεε fiεε fi naa monkan mo fwe nu ε mó yaa to nulo ke eleem σε bó ε σεε nyam ελεμε ε buy κε. ¹⁹ Ε to nu seke Muses to tanεε wase fiεε ficii fi to nu ê Nwa' bonci le ê bonyii bocii, ε wvú mum jo tiεw kete ke isob e ε bó ε njim yvúw njee yí dvú le ε bó ε com yí ε no yeεle, mum jo ten ελεμε ke boom bo bona' le, bô ke bíe le, noo joo, mise yí ηwa' bonci bodvu le, mum mise ten yí bonyii bocii le. ²⁰ Ε wvú dioo miise no gayte le, “Ελεμε kin nu ke monkan mò Nyo' gbwole ben ε bó le, gayte ε ben eleemè yí dvú le.” ²¹ Ε wvú mise ten ελεμε kedvu yí cun Nyo' ye le noo yí mwεεm mvu cun dvu dvú le mvù bó gee bunle dvú. ²² Fí nu naa lo keceey ε mwεεm nteen to shee

9:15 8:6 * **9:16** Ntefe kpwe bô monkan nu fiεε fimwaan η díεw Glek e. **9:19** Ksm 24:6-8; Ibu 9:12-13; Lεw 14:4, 6; Ktj 19:6 **9:22** Lεw 17:11

nu ε nci dunçi le bó κηηke keege κε ε è nu bô ελεμε é mvú σε no yuule. Ε κε è nulo é bó ελεεshe bibefe bi wee le σε bó ε σεε fiεε ελεμε ε buy κε.

Ncese wvù Jisos to γεε καη mwaan cuke bibefe bi bonyii le

²³ Fí to nu naa shiee le ε bó ecuke mwεεm mvun mvù nu κε lo nfiεεεn mwεεm mvu fowe ê yiyin je le. Geenεn, ecuke mvù looci nu mvu fowe ε è nu bô boncese bò fele boban, ²⁴ njefo Klistu to ley cun Nyo' le ε è yaa nu yì è yoke bonyii bô can, yì è nu κε lo nfiεεεn cun Nyo' yì cεεy cεεy κε. Wvú to ley ε è nu fowe kebεε. Ε è nu fô wvú nu keseen fwe dvu Nyo' lεke Nyo' fô beene le. ²⁵ Ke wvú nu fó nεn keebvu egee boncese bô εkolε kew fô Nyo' le bokan e bokan e diεwε no εkolε ke bocee ncese le to ké no leyte fô Bvudvu bvù looci Yuule naa ntay e ê kelum ê kelum, keege ncese bô ελεμε σε è nu kew ηkuuη. ²⁶ Ε fifin to nu shiee le, tu Klistu be κηηke keekpwee jaa we, kaase kpwee ε κew no bó to bomεε won. Geenεn no fí nu, nu ε wvú ε to wase καη mwaan fí ε ka lo nonεn. Wvú to kefew kin kè won kaa wase le keejo εkolε kew ege ncese dvú, ekpwe keecuke bibefe. ²⁷ Ke ληηληη no fí nu le wee κηηke keekpwe κε καη mwaan emum ecεyte wase ε è nu nsaw, ²⁸ nu κε no Klistu to nyaε εkolε kew kpwe fô bonyii le καη mwaan keetuu bibefe bi bonyii le nteen. Ε wvú nu ke ekase eto yì bokan bo bofεε le ε è yaa bvuu nu keege fiεε bô bibefe κε. Wvú nu ke eto wase keseen keeboyse bonyii bò cεyte wvú shiee le.

10

Ncese wvù Jisos to gee nu ε jo wase bvudvuu bv boncese le bocii

¹ Bonci bo Muses e to nu ke lo kenjinjin ke mwεεm mvù jee mvù to nu keeke enu le. Ke bó to nu wase cεεy cεεy mwεεm mvù to nu keeke enu ke. E bó mum no shee gee boncese ê kelum ê kelum, se è nulo é boncese bodvu ege é bonyii bò benci too fô Nyo' le eyuule gene mεese ηkuuη.

² E è to nu ε boncese bodvu nulo ege é bó eyuule nonεn, tu ke bó to bee ebvuu eshee egee boncese bó le bó le ke, njefo bonyii bò bunlee Nyo' to bee keenu ε bó ε cuke wase bibefe bibole kaη mwaan, ε mvuntelem mvubole yaa bvuu saake bó yí bibefe le ke. ³ Geenεn, boncese bò bó to gee ê kelum ê kelum ban to kaa gee ε bonyii kumyi lo bibefe bibole. ⁴ E fi nu nonεn, njefo ke è nu naa lo é ελεme ke bona' * bô ke bíe le ecuke bibefe bi wee le ke. ⁵ E nεε fiεε fi to gee ε Klistu dīo to fokuse fεn gay ê Nyo' le,

“Ke wo keηke shīee fô boncese bò bó gee bô nyám e,

noo fô mwεεm mvù bó nyaa ê wo le ke.

Wo nu ε nya me ε è nu bô ye le me enge ncese dvú.

⁶ Ke nyám yì bó nyaa ε bó tone gee boncese dvú fô wo le,

noo mwεεm mvù bó nyaa ε bó gee boncese dvú keecuke bibefe bi bonyii le baa cim ege é wo eyuuke njon ke.

⁷ Me ε mum ε ηgay le,

10:1 8:5 **10:4** 9:12-13 * **10:4** Bona' ban to ké no nu bona' bò bolemse. **10:5** Mben 40:6-8

‘O Nyo' taa eyen, me nu ε nto keenje fiεε fi wo shieele,

ke no bó saηεε ekume me ê Nwa' wo le.’ ”

⁸Wvú to yaw gay ê Nyo' le,

“Ke wo baa keηke shiee keηεε yuuke njon bô boncese

noo nnyá yì bó nyaa ê wo noo nyám yì bó nyaa

ε bó tone gee boncese dvú fô wo le,

noo mwεεm mvù bó nyaa ε bó gee boncese dvú

keecukε bibefe bi bonyii le ke.”

ε mwεεm mvun nu ε bó to gee ke naa bii no nci gomte. ⁹No wvú gay nonen, mum bise fó gay ê Nyo' le,

“Taa eyen, me nu ε nto keenje fiεε fi wo shieele.”

Wvú to jeme nonen, mum lεse boncese bo

boyvuum kegeεε wvu fwε. ¹⁰No Jisos Klistu to

geε fiεε fi Nyo' to shieele le wvú ege, ε ye ye yì

wvú to nyaε kaη mwaan ε fí ka lo nonen, ge ε

beene mum no yuule. ¹¹Cee ncese tfuu ké no

gene leeme fô bvudvuu bwew bvu lemme le

εdiuw εcii gee boncese biinene bokaη e bokaη e,

sε boncese bodvu nulo ecake bibefe bi bonyii le

ηkuuη. ¹²Geenen Klistu to nu ε ge we ncese ke kaη

mwaan ε wvú mum kocen wvù ecake bibefe bi

bonyii le kemakaa. No wvú geε nonen mum shii ê

εbo ke εεεy ke Nyo' le. ¹³Wvú nu fó ε kew sekekie

le, cεyte egen ebuy seke Nyo' ke ejike bonyii bew

bo bvuban e diεwε kedvuushεε ke bikaa biew

e é wvú etome bikaa yî bó le. ¹⁴Ncese we wvù

mwaan wvun nu ε ge bonyii bò wvú gee ε bó

yuule, ε mum ε no yuule ten ê Nyo' ejise gene mεεse

sekecii. ¹⁵ Keyoy ke Yuule jemyi ten ê beene tomte fiεε fin. Kí to nu ε yaw gay le,

¹⁶ “Tata gayte le, ε nεε monkan man mò me nu ηke enjgbwo bee bó ejim jo εdiuw yoya le:

Me nu ηke enjεεε bonci bem ê mvuntelem mvubole, embvuu ensaη ê bonkpawce bobole.”

¹⁷ No wvú gay nonεn bvuu bise le, “Kε me mbεε ηke embvuu enkpawci bibefe bibole kenεε gee dibole di befe kε”

¹⁸ Fí ε mum ε no nu le é bó leεshi wase bibefe bi bonyii le, tu kε shiee mwεεm mvù bó enyaa ε bó gee boncese dvú keecuke bibefe bi bonyii le bvuu bεε kε.

Beene ebenci too nceencee mbew Nyo' le

¹⁹ Boom bo bwεεm e, fí ε mum ε no nu le ελεμε ke Jisos e nu ε yene wase je ε beene nulo eley keseen yaa fane kε, egeη fô Bvudvuu bwε bvù looci Yuule naa ntay e. ²⁰ Beene nulo efey ê je yi fiε yì nyaa nshii le yì Jisos to yen'yεε fô beene le. Wvú to yene je yin bô ye ye, ε fí mum no nu le wvú nu ε cake wase ndvu yì bó to shεηkεε baη bvudvuu bvudvu dvú. ²¹ Beene keηke wase cee ncese wvu baay wvù taale fô yew Nyo' le yì è nu bonyii bew. ²² No mwεεm mvun nu nonεn, beene emum ebenci too mbew Nyo' le bô fitele fimwaan ε beene ε lese fitele yì ye le ficii nu sε kemaηεn. Beene ebenci njefo bó nu ε miawmiaw wase mvuntelem mvuseεbeene bô ελεμε ke Klistu le mvú ε no yuule, yaa bvuu saake beene yì fiεε

10:16 Yεli 31:33-34; Ibu 8:10, 12 **10:19** 4:16; 9:8 **10:20** 9:3; Mat 27:51; 2:14-15; 9:14-15; Jon 14:6 **10:21** 3:6; 4:14 **10:22** Esek 36:25; Efe 5:26

le ke. E beene bvuu nu ten e bó e cukε wase ye yesebeene bô joo yi yuule. ²³ Beene eleemè tɛmyi ntay yî fiεε fi beene taale fwe yî dvú le fi beene ké no jemyi ê bonyii εkumε fí le. Fo beene etuwtenè ke, njefo wee wvù kawεε beene leeme yî diεw ye le. ²⁴ Beene egomtè ten je keeyvuwse mvuntelem mvu wee noo wee le keekonene noo keegee mwεεm mvù jee. ²⁵ Fo beene ecin'yi keetoo yî kentaashε le diεwε no bonyii bomew nu ε nε wase ε no gee ke. Beene eyvuwsè lo mvuntelem mvusεεbeene, εfey mvunciim no beene yεne wase ε diuu di Tata wesebeene nu ke ekase eto nu wase nceencee.

²⁶ Beene ekeè le é beene nε ε bvuu ε no gee bibefε, gee kee, ε beene nu ε bó ε fiisen wase je yi kecεεy, é beene no keè le ke ncese wvumvu bvuu nu dvú wvù è nulo é bó ebvuu ege fô bibefε bisεεbeene le ke. ²⁷ E wee gee nonen, é wvú no cεyte ke wase bô nfan ε è nu nsaw Nyo' noo nguy wvù befe wvù nu ke eyese lo bonyii bo bvuban e bo Nyo' le. ²⁸ Wee ké ngoyte nci Muses, é bonyii eleem bofεε kenεε botete etom le bó nu ε yen fiεε fi wvú ge le, é nsaw mum koo mwεten, ε bó mum yu lo wvú yaa koole yii ke. ²⁹ E fí nu nonen, tu ben kpwaake le wee wvù joo Waa Nyo' ekuse, joo εlemε ke monkan mò Nyo' gbwolεε keecukε wvú dvú é wvú eyuule le kí nu fiεε fi εcici, nan'yi ten Keyoy ke Yuule kè too bô mbuwma Nyo', nu ε kfuu ηγεw wvù wvuwee wee nu ke ekεηke nu ke enu nεε? ³⁰ We ηγεw nu ke ebεmte lo njefo beene kee wee wvù to gayεε le,

10:23 3:6 **10:24** 13:1 **10:26** 6:4-6 **10:27** Yεsa 26:11

10:28 Dito 19:15; 2Kol 13:1 **10:29** 2:3; 5:8; 9:12; Mat 12:31

10:30 Dito 32:35-36

“Ɛ nu me wvù nu ke etfuse envuke,
 ε è nu me wvù nu ke enya nlawma wvubo.”
 Ɛ wvù ε bvuu ε gay ε,

“Ɛ nu me wvù Tata wvù nu ke esaw bonyii bem.”

³¹ Ɛ nu fiεε fi nfan e baay keegbwe can Nyo' wvù
 κηκε nshii le.

³² Geenεn, ben ekumyi εdiuw yo fwe yò bó to
 yuusεε ben yi fiεε fi Nyo' le. Ben to nu ε kuu shém no
 diuu bô bonεw bô to too fô ben e. ³³ Kefew kemew
 e nu ε bonyii to ké no nan'yi bvuu nyεwle bô ben ya
 le. Kefew kemew e, ε ben no leeme εjim jo bonyii
 bô bó nyaa tεn ηεw ê bó ê yiyε je le. ³⁴ Ben to ké
 no koole shen bô boba bonyii bô nu yi ncaw e, fi
 bó. Bó to ké loo mwεεm mvunεn, ε ben cinε κε dvú
 no yuuke ε è nu njon, njefo ben kee ε ben κηκε
 mwεεm mvumew mvù fele mvumwε ε è nu mvù
 nu ke emey nu sekeci. ³⁵ Nonεn, fo ben ecinε fiεε fi
 ben leeme wase yi dvú le κε, njefo è nu fiεε ε fi κηκε
 nlawma wvù kuuke. ³⁶ Fiεε fi shiee le fô ben e nu
 ε ben esuu shém wvu ε ben nulo egee ε è nu fiεε fi
 Nyo' shieele, é ben ke emum κηκε fiεε fi wvù nu
 ε kaw beene dvú. ³⁷ Bó nu ε san ε,

“Ɛ shεete κε wase caan é wee wvù nu keeto emum
 efεse.

Κε wvù nu emoocε κε.

³⁸ Wee wεm wvu teyey nu ke κηκε nshii
 nje fitele fi wvù lese yi yεm e.

Geenεn é wvù nε lo ε no fane ε tfuw bikaa,
 fitele fiem saa ejee bô wvù κε.”

³⁹ Geenεn, ke beene nu boba bô tfuuke bikaa bô nu ke ela ke. Beene nu fisεεbeene bonyii bô nu ε lese fitele yî Nyo' le bô biyoy bibole nu ke eboy.

11

Ekumε keelese fitele yî Nyo' le

¹ Keelese fitele yî Nyo' le nu keetaale fwe yî fiεε fi Nyo' nu ε kaw wee dvú kee naa ntay le wvú nu ke ekeηke fí, kee tεn le fí nu dvú ε wvú baa cim yεn wase fí le ke. ² Nyo' to bεnsee bonyii bo fwele njefo bó to nu ε lese fitele yî ye le. ³ ε ge tεn fitele fi beene lese yî Nyo' le beene ε se kiεε ntay le Nyo' to bom woη wvun ε è nu ke bô diεw ye, ε mwεεm mvù beene yεne to buy yî mvù bó yaa yεne mvú le ke.

εbel

⁴ ε to ge fitele fi εbel to lesεε yî Nyo' le ε wvú se ge ncese wvu leη fey Kεεn. ε Nyo' mum jo wvú le wvú nu wee wvu teytey, mum fi nnya ye keetom le wvú nu wee wvu teytey. Abel to nu ε kpwe, geenεn ε fitele fi wvú to lesεε yî Nyo' le ε ge beene ε no yuuke ε wvú beε jemyi ê beene ε to ε buy εben e.

Enok

⁵ ε to ge tεn fitele fi Enok to lesεε yî Nyo' le ε Nyo' se jo wvú gen bô wvú fowe wum ε kpwe baa kum wvú le ke. Bó to nu ε ne faηε yaa bvuu yεn wvú le ke, njefo Nyo' to nu ε jo wase wvú we. ε Nyo' se jo Enok we nu ε Nwa' Nyo' jemyi le wvú to ké no gee ε Nyo' yuuke njon. ⁶ Nonεn é wee nu dvú se wvú nu ε lese fitele yî Nyo' le, tu ke è nu naa lo é Nyo' eyuuke

njon bô wvú ke, njefo é wee gomte keebenci too mbew Nyo' le, tu wvú keŋke keebce le Nyo' nu dvú, noo le wvú mawci wee tfuu wvù looci gomte wvú.

Noa'

⁷ E to ge ten fitele fi Noa' to lesεε yî Nyo' le ε Nyo' ke dioo tefe wvú ekumε fiεε fi to nu keeke ekooy ε wvú baa cim yen wase fi le, ε wvú yuw Nyo' le mum fe ŋguw wvu baay keeke eboyse yew ye dvú. No wvú to lesεε fitele nonen mum dunce le kebece ke bonyii bo yî won wvun e nu bô befe ê Nyo' ejise, ε è nu ke wase wvú wvù Nyo' to nyaε bvudvuu bvu wee wvu teytey e ê wvú, njefo wvú to nu ε lese fitele yî Nyo' le.

Abla'am bô Sela

⁸ E to ge ten fitele fi Abla'am to lesεε yî Nyo' le, ε wvú se yuw Nyo' le seke wvú to tenεε wvú le wvú enε won wvubole egen wvumew wvù wvú to nu keeke ekεŋke diεwε won we le. No Abla'am yuwεε nonen mum no gene ke lo, yaa cim kee fô wvú gene ke. ⁹ E to ge fitele fi wvú to lesεε yî Nyo' le fidvu ε wvú se gen no cee won wvù Nyo' to kawεε wvú dvú le diεwε tolo wvù nu ε gen ε beε won bonyii bomew e. Wvú to nu jó ghane cee cún e bô bo Aysik noo Yakow bô Nyo' to kawεε bó bocii bô won wvudvu le è nu ke enu wvubo. ¹⁰ Wvú to cee cún e nonen njefo wvú to taale fwe keeke eley kelaante le ε kí keŋke kenffuy ε è to seyse Nyo' no kelaante kedvu nu ke enu, mum yoo.

11 **Ɛ** to ge ten fitele fi Sela to leseε yî Nyo' le ε wvú se kenke mvungay keeleem bô fue ε wvú ε lun naa wase ε fesen wvù è nulo é wvú ebvuu eboo. Fí to kooyi nonen njefo Sela to nu ε bee le Nyo' wvù kawεε wvú ké no leeme ke yî diεw ye le. * 12 **Ɛ** fi mum no nu le wee mwaan wvù Abla'am wvù to nu ε wvú ε lun wase baay, nu wase diuw kpwe le, to nu ε ne ε engokε ke wee le buy yî ye le duule diεwe jón yi we le noo diεwe monshεem mo ηgem joo yi baay e mò wee yaa nulo etan etoo ke.

13 Bonyii ban bocii to nu ε ghan fanε yaa kenke fiεε fi Nyo' kawεε fidvu ke, ke ghan no kpwekene ε bó lese ke fitele yî Nyo' le. Bó to yen ke lo fí le ε fi bεε too ncejole, fiisen bô nlanlan, jeme bô dew yibo le, fô bó le nu ε bó kee le bowen nu ke lo botolo ε bó beke lo yî nshε yin e. 14 **Ɛ** bonyii jemyi nen, tu fí dunçi naa ntay le bó bεε gomte won wvù è nu wvubo. 15 **Ɛ** bó to bvuu kpawwaci ekumε won wvù bó to nen'yεε jó, tu bó to nu ε kenke je keekase tu jim jó. 16 Geenen no fí nu, nu ε bó to gomte ε è nu won wvù fele wvuwe, wvù è nu won wvu we. Nonen ke Nyo' ké no wuumene seke bó teje wvú le Nyo' wvubo ke, njefo wvù nu ε seyse kelaante ε gεε ê bó.

17 **Ɛ** to nu fitele fi Abla'am to leseε yî Nyo' le fi to geε ε Nyo' ke dīoo mom wvú, ε wvú bee keejo waa

11:11 Ken 17:19; 18:11-14; 21:2; Lum 4:19-20 * **11:11** Bonwa' bo boyvuum bomew kenke ten fen le, “Ɛ to ge ten fitele fi Abla'am to leseε yî Nyo' le ε wvú se kenke wan naa no wvù to cim nu ε wvú ε lun wase ε fesen ε Sela ten nulo saa ebvuu eboo ke. Fí to kooyi nonen njefo Abla'am to nu ε bee le ...” **11:12** Ken 15:5 **11:13** 11:9; 13:14; Ken 23:4; 47:9; Mben 39:12 **11:16** 13:14; Ksm 3:6; Mat 22:32 **11:17** Ken 21:12; 22:1-14; Dito 4:11; Jem 2:21

we wvù Aysik ege ncese dvú fô Nyo' le. E wvú wvù Abl'am nu wvù Nyo' to kawεε le εηgokε ke wee le nu ke ebuy yî ye le. E wvú bee ke keejo waa we ε è ka wvù, le wen ege ncese dvú. ¹⁸ Waa we wvun nu wvù Nyo' to gayεε wase ê Abl'am le,

“E nu Aysik wvù nu ke egεε diee di kfuu diuw e.”

¹⁹ Abl'am to kee ke le é wee cim kpwe lo, tu Nyo' nulo ekase ege é wvú etu dvú. Nonεη ê je mi le nu ε è nulo é bó ejo le Aysik to nu ε kpwe ε Nyo' kase nya wvú ê Abl'am ε wvú nu dvú wum.

Aysik

²⁰ E to ge fitele fi Aysik to lesεε tεη yî Nyo' le ε wvú sε cew Yakow bô Esau jeme ê bó ekumε mbuwma wvù to nu keeke eyuu eto fô bó le.

Yakow

²¹ E to ge tεη fitele fi Yakow to lesεε yî Nyo' le ε wvú ke dioo kpwee, cew boom bo Yosεw wvù waa we le. E wvú to ceeke nonεη ε wvú ε ηgvuum yî kεmbaη e ε no nyaa n'wvum ê Nyo'.

Yosεw

²² E to nu fitele fi Yosεw to lesεε yî Nyo' le fi to geε ε wvú ke dioo nu wase keekpwe mum no teete kpwe ye duηci le bonyii bo Islael nu ke eshεε ebuy won wvù Ijiw e. E wvú mum gay le bó ke edioo ebuyte jó jo bikufe biwene.

Icee Muses bô bwee Muses

²³ E to nu fitele fi icee Muses bô bwee to lesεε yî Nyo' le fi to geε ε bó sε nyile Muses yî kee le tε fo bó eyu seke bó to bokεε wvú. E bó to nyile nonεη njefo

11:19 Lum 4:17 **11:20** Kej 27:27-29, 39-40 **11:21** Kej 47:31–48:20 **11:22** Kej 50:24-25; Ksm 13:19 **11:23** Ksm 1:22; 2:2

bó to nu ε yεn le è to nu wan ε wvú jee cuu baay. Ε bó fanε yaa efane keεngoy sa' yì Nfon to bvuseε ke.

Muses

²⁴ Ε to nu fitele fi Muses to lesεε tεn yì Nyo' le seke wvú to kuε wase fi to geε ε wvú tun le fo bó etεnε wen le waa ngonjuu Nfon Fεlo ke. ²⁵ Wvú to nu ε caw fiew keeyεne ε è nu ηγεω bô bonyii bô è nu bo Nyo' le, εfey keeyuuke njon bô mwεεm mvù è nu mvù befe ε mvù fele lo. ²⁶ Wvú to nu ε jo le é bó eshoose wen njefo wen nu wee Mboyse wvù Nyo' to kawεε, tu fifiε keηke sεw fele keεkeηke kpaw wvu Ijiw tfuu. Wvú to jo nonεn njefo wvú to taale mmawce wvù nu ke eto fô wvú le. ²⁷ Ε to ge fitele fi wvú to lesεε yì Nyo' le ε wvú se nε Ijiw yaa fane fiεε fi è nulo é Nfon ege bô wvú ke, naa ε wvú cim ton'yi shém bô wvú nεε. Wvú to nu ε suu shém nε no gεne njefo wvú to taale fiew ε è nu fwe diεwε wvú yεne Nyo' wvù bó yaa yεne bô εjise le ke. ²⁸ Ε to ge tεn fitele fi wvú to lesεε yì Nyo' le ε wvú se γεε Nkaw Danεfey, jo ελεμε yefe yì lan fwese le, wvu le Nceendaa Kpwe wvù to yuwyi boom bolemse bo fwe yì kfu le edioo etoo buyte fô dew fwese bonyii bo Islael e emum edan efey.

Bonyii bo Islael

²⁹ Ε to ge tεn fitele fi bonyii bo Islael to lesεε yì Nyo' le ε bó γεn lente Joo yi Baay yì Yεεle fokuse ke diεwε bó fey yì nshε yi yem e. Ε bonyii bo Ijiw ke dioo to tεn buy fô joo yidvu le no momte keefey tεn nonεn ε yì kuu bó bocii γεn dvú. ³⁰ Ε nu tεn fitele fi

11:24 Ksm 2:10, 11-15 **11:26** 12:2; 13:13 **11:27** Ksm 2:15; 12:41 **11:28** Ksm 12:1-14, 21-28, 29-30 **11:29** Ksm 14:21-29
11:30 Yosh 6:12-21

bonyii bodvu to lesεε fi to geε ε bó ke dioo γεν buy Jelikú, ke len kenεn kelaante kedvu, ke dioo kenεn nonεn buy εdiuw εsooshwiε kembew ke kelaante kedvu le kesε kecii.

La'ab

³¹ Ε to ge fitele fi La'ab wvù to nu kpwoon nsake mvu to lesεε ten yî Nyo' le ε wvú se boy fanε yaa ekpwe ηgoο bonyii bobole bo won e bò to temyi bikuu bô bo Nyo' ke. Wvú to baa kpwe, njefo bonyii bo Islael to nu ε tum bonyii le bó eto eghan ekee won wvudvu, ε kpwoon wvudvu fiisen bó ê wvú yew.

Gidion, Balak, Samsen, Jεfta, Dawe bô Samwεl noo bonyii bo ntum Nyo' le bomew

³² Ε è nu le me entaηke bonyii bò to lesεε fitele yî Nyo' le, é me ηke entaη engen embuy fee? Ke kefew nu dvú kè è nulo é me ηkew nyey mwεem mvu bonyii le diεwε Gidion, Balak, Samsen, Jεfta kenεε Dawe bô Samwεl noo bonyii bo ntum Nyo' le bomew e ke. ³³ Bonyii ban bocii nu ε bó to lese fitele yî Nyo' le. Ε bomew ke so bitum yî jem e, ε bomew saw bvunfon ê je yi len e, ε bomew kenke mwεem mvù Nyo' to kawεε bó dvú, ε bomew kenke mvungay keebaη dew bobvule fo bó engele bó. ³⁴ Bomew to nu ε kenke mvungay keege é ηguy wvù to beenci naa bemte lo ejimε. Ε bomew kenke mvungay keebuy can bonyii bò to gomte keegbwocε bó bô nyó jem e. Ε bomew bò to yen'yi

11:31 Yosh 2:11-12; 6:21-25; Mat 1:5; Jem 2:25 **11:32** Biku 6:11-8:32; 4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7; 1Sam 16:1; 1Bfn 2:11; 1Sam 1:1-25:1 **11:33** Biku 14:6-7; 1Sam 17:34-36; Dan 6:1-27
11:34 Dan 3:23-25

wεεyi ke ne tu bontεmemvungay. Ε bomew tu bonyii bo jem e b0 temyi, ε bomew kuj bonyii bo jem e bo bitum bimew e ε b0 fεε lo. ³⁵ Bomew to nu bokεne b0 to leseε ten fitele yi Nyo' le. Ε Nyo' ge ε bonyii bobole bomew b0 to nu ε kpweken wase kase tu dvu no nu b0 b0. Bomew bonyii nu ε b0 to koole bvuke b0 bimban, ε b0 fanε yaa cim ebvuu eshieele ε b0 ecine b0 le ke, njefo b0 to yene ε ε bowen kpwe lo, ke ekase ebuy yi kpwe le ekenke nshii wvu jee fele wvun. ³⁶ Bomew nu ε b0 to keεke b0, tamte b0 bongbwan ε ye caafi, kayte bomew b0 boncaw fene yew ncaw e. ³⁷ Ε bomew nu ε b0 to tumyε b0 εta ε b0 kpweken, bvuu tan'yi bomew b0 ny0 yi b0 tane bite dvu ε b0 buyte biba bifεε bifεε, gbwoci bomew b0 ny0 jem ε b0 kpwekene. Bomew to ghane jiise ε ε nu jεw njεe b0 yi bie. B0 to nu bonyii bo kefufe le, ε bonyii njinsene b0 b0 bvuu nyεwle b0 b0. ³⁸ B0 to ghane cee nkaante le noo yi dikum e b0 ε ditfum e noo ε bibuw e. Ε nu bonyii ε won wvun to baa ekocεn wvu b0 ecee wvu le ke.

³⁹ Bonyii ban nen bocii nu ε b0 to lese fitele yi Nyo' le, ε Nyo' bense b0 naa ntay. Geenεn wee mvu b0 le to baa emum ekenke fiεε fi Nyo' to kawεε bonyii dvu ke. ⁴⁰ B0 to baa ekenke njefo Nyo' to keεke ntan wvu jee ntay f0 beene le fele wvubo, wvu ε ε nu ke enu ke seke b0 ε taashε beene ε b0, ε b0 se no nu ε b0 ε kpwεntεn ε Nyo' εjise ε gen ε mese.

12

Nyo' nεci boom b0 ε nu bew

11:35 1Bfn 17:17-24; 2Bfn 4:18-37

11:36 Yeli 20:2; 37:15

11:38 1Sam 13:6

¹ No beene nu wase ε kebombom ke bonyii bò to nu ε lese fitele yî Nyo' le ban ε gem beene ε tase ε no dunçi no è nulo é wee elese fitele yî Nyo' le, beene emum ebuy εkuse jo bvujite bvucii bvù jewsee beene, noo bibefe bì njimte beene, emum ekuu shém elewtè kenlewtε kè Nyo' nu ε gee ê beene fwe.

² Beene dioo lewte no taale yî Jisos e. ε nu wvú wvù to yen'yεε je fô beene le keelese fitele yî Nyo' le, ε è nu wvú wvù gee ε fitele fi beene lese yî Nyo' le kpwentene gene mεεse. Wvú to nu ε bee keekpwe kpwe yi yî kentam e. Wvú to baa ecim etaale ê kenshoose ke kfuu yiyε kpwe le kε, njefo wvú to taale fwe yî bvujonke bvù nu ê wvú fwe le. Keseen wvú ε no nu ε wvú ε shii ê ebo ke εεεy ke kawla Nyo' le. ³ Ben ekpwawcì ekumε wvuwe wee wvù to nu ε fiisen kfuu wvuwe ηgew wvù bonyii bò befe to nyaa ê wvú, wvu le fifie ege é mvuntelem mvunen saa ewεεyi, kenεε edoose ê je kε. ⁴ Jem yì ben tumte ben ε bo kebefε nu ε ben baa tum wase egen ebuy yì gvune di wee le ejim lo kε. ⁵ Me ηkpwaake le ben baa edaayε wase ntefe wvù Nyo' nyaa ê ben diεwε boom bew e kε? Wvú gayte le,

“Waa wεm, seke Tata nεci wo, fo wo ejoð nεw kε. ε wvù dioo saake wo yî fiεε le, fo shem ekpweè wo kε.

⁶ ε keè le Tata ké no nεci ε è nu wee wvù wvù koonke, tamte ε è nu wan tfuu wvù wvù joo le è nu wvuwen.”

⁷ Ben emum ekuulè shém yî bongew bò ben yene le, ekeè le Nyo' nεci lo ben diεwε boom bew e. Wan

mvu nu dvú wvù jay fiε ε ice enu se wvú ε nele wvú e? ⁸ E Nyo' cin'yi ben e se wvú nεci no wvú ké no nεci boom bew bocii, tu ben baa enu naa lo boom bew ke, tu ben nu bikole. ⁹ Beene keηke ten bo'icee bosεεbeene bo fokuse fen bò to ké no nεci beene ε beene wvumte bó. E beene to wvumte bó nonen, tu ke è nulo é beene enya bikuu é Icee biyoy bisεεbeene efey lo nonen, ke ekeηke nshii wvù mey lo? ¹⁰ Bocee bosεεbeene bodvu to nu ε nεce beene ke yi kefew e caan no bó to yene le fi nu leη. E Icee wesebeene wvun nεci beene keeseyse lo beene é beene eyuule no wvú yuule. ¹¹ E ke dioo nu seke bó tamte wee keenle wvú, ε wvú no yuuke nluce kefew kekiε le, wvú saa yuuke naa lo njon ke. E ke edioo enu wase ejim jo kefew kedvu, ε fifiε to bó nyεkeey noo nce wvu teytey fô wvuwee wee wvù Nyo' nu ε yeeyi wvú é yiyin je le.

¹² Nonen ben ege é can yene yi nu ε jεw wase ekase eteme, ege ten é envuw eyene yò ndenɔɔɔ wase ekase eteme. ¹³ Ben egenè ke ε è nu é je yi teytey e, wvu le fo bikoy bì tεεse wase emεse elose ke, é bí eteme lo.

Ntefe ekumε keeyuuke Nyo' le ntay

¹⁴ Ben emomtè ntay keecce yi nyεkeey e ben ε bonyii bocii, ebvuu emomtè ten ntay keecce nce wvù yuule. E wee nu se wvú cee nce wvù yuule, tu ke è nulo é wvú ke eyen Tata le ke. ¹⁵ Ben eyenè fo wee mvu ke ejim keekeηke mbuwma Nyo', ebvuu eyenè ten fo ηgow mi yi befε ke enε ebuy é ben

12:10 Mat 5:48; Lum 5:2; Jεm 3:17 **12:11** 12:14; Jεm 3:17-18

12:12 Yεsa 35:3 **12:13** Bηgn 4:26 **12:14** 12:11; Mak 12:30-31;

Mben 34:14; 1Kol 7:15 **12:15** Dito 29:18; Gal 1:6

entelen ke eto bô ηgew ejin bonyii nteen. ¹⁶ Ben eyenè ten ε fo wee mvu ben e ekenke nce nnyen kenjan κε. Fo wee ten emaa lo Nyo' diewe Esau wvù to gesεε mbuwma wvù wvù to nu keeke ekenke diewe wan wvu ηgaywee le yî mwεεm mvudien mvu kan mwaan e maan κε. ¹⁷ Ke ben kee le ejim jodvu nu ε wvù to ne bvuu no gomte keekenke mbuwma wvun can ice le, ε ice ma lo wvù? Naa no wvù to cim shiwse misεm ê jise gomte keekumεn fitele fiew, nu ε κε je to bvuu nu dvù keekumεn κε.

¹⁸ Ben ekeè le fô ben leeme fó keseen baa nu diewe bvudvu bvu fokuse bvù bonyii bo Islael to leeme fó bvù bó yene bvù le κε. Bó to leeme, * ε ηguy bene nen lululu, ε ekfun yiile nen taytaytay, ε nffum kfunε ten nen kekeke. ¹⁹ Bó to yuuke ten ε son saayi, ε diew mi jemyi. Mwεεm mvù diew yidvu to jemyi to nu ε bemse bó, ε bó no leke lo ε fo diew yidvu ebvuu ejeme ê bó κε. ²⁰ Bó to leke nonen njefo fiεε fi diew yidvu to jemyεε to nu ε ghaw mvunηay mvubole. Diew yidvu to nu ε ciise lo ê bó le,

“Fo fiεε ebence lo bew kum wvun κε.

ε è cim nu nyam, é bó tumye lo bô eta ε yí kpwe.”

²¹ Kεεεy, mwεεm mvù bó to yene fó to bemte baay. ε Muses kebεε jeme le, “Nfan wvu baay nu ε ge ye ε ne ε no ciinke lo me.”

²² Ben nu finen ε ben leeme ε è nu yî kum wvù Sayon e, ε è nu kelaante kè è nu ke Nyo' wvù kenke nshii le, ε è bvuu nu Jelusalem wvu fowe. ε nu fó

12:16 Kej 25:29-34 **12:17** Kej 27:30-40 **12:18** Ksm 19:16-22; 20:18-21 * **12:18** Fo bó to leeme to nu ê kenyi ke kum wvù Sinay e. **12:20** Ksm 19:12-13 **12:22** 13:14; Gal 4:26; Mwm 5:11; 21:2

fò bonceendaa bo Nyo' le bò wee yaa nulo etan etoo lanlanje yî kentaashε le. ²³ Ben nu ε to wase ê kentaashε ke bonyii bo Nyo' le bò è nu boom bew bo fwe, ε wvú ε san εdiee εbo ê ηwa' we le fowe. Ben nu ε to wase fwe dvu Nyo' wvù sumtene bonsaw bo bonyii bocii le. Ben nu ε to wase ten fwe dvu biyoy bi bonyii bò to nu teytoy e bì Nyo' nu ε ge wase bí ε no yuule gεne mεεse le. ²⁴ Ben nu ε to wase ten fô Jisos wvù leeme fwe monkan mo monfem entelεη jo Nyo' bô bonyii le, è to ten fwe dvu ελεμε ke Jisos e kè bó to miawmiawεε yî beene le. Ελεμε kin jemyi fiεε fî fele fi ελεμε ke Abel e.

²⁵ Ben eyεnè fo ben etune keebē wee wvù jemyi ê ben e. Ben kpwaake λ ε é bonyii bo Islael to nu se bó eboy can ηγεω wvù to toε fô bó le njefo bó to nu ε tun keebē wee wvù Nyo' to tumεε λ wvù eteetè bó fokuse fεn e, tu je nu dvú fô beene le keeke eboy fεn é beene ε tun keebē wee wvù teete beene ε è nu fowe le? ²⁶ Ε to nu sekekiε ε wvù jeme ε nshε shiw. Keseen ε no nu ε wvù ε kaw λ,
 “Seke me ε mbvuu ε nshiwse,
 é saa eshiw ke nshε maan ke.
 Εbule ten nu ke eshiw fó.”

²⁷ Diεw yì λ, “Seke me ε mbvuu ε nshiwse”, dunji λ Nyo' nu ke ecake lo mwεεm mvunciim mvù wvù to bomεε mvù è nulo é bó eshiw, wvu λ é eshεε ke wase mwεεm mvù yaa nulo é bó eshiw ke. ²⁸ Fí ε mum ε no nu λ beene enyaà keyoone ê Nyo' λ bvunfon bvù beene nu ε fiisen nu bvù è yaa nulo é bó eshiw bvù ke. Nonεn beene emum ebunleè

Nyo' ê je yi læŋ e, enyaà n'wvum ê wvú, fanè wvú.
 29 Beene enyaà nonen njefo,
 “Nyo' wesebeene nu diεwe ŋguy wvù nulo efiese lo
 fiεε le.”

13

Ntefe wvu fokemεse

¹ Ben ekoŋenè ke nonen gene fwe diεwe boom bo
 bwee wan e. ² Fo ben ecinε keefiisene botolo εla
 eyene le ke. Ben ekeè læ bonyii bomew nu ε fiisen
 wase nonen ε fiisen ε è nu bonceendaa bo Nyo' le
 yaa kee ke. ³ Ben ekumyì bonyii bò nu yew ncaw
 e, enù ke diεwe ben ε bó bocii nu yew ncaw e. Ben
 ekumyì ten bonyii bò bó nyεwle bô bó, njefo ben
 ten keŋke ye.

⁴ Wee tfuu enyaà n'wvum ê kentaashε ke wee
 bô kpwεse le, é kpwoon bô diemsen eyenè fo wee
 ebvuu ebuy εkfuŋ ebefe bô kentaw kebole. Ben
 ekeè læ Nyo' nu ke esaw bonyii bocii bò cee nce
 nnyen noo bò cin'yi kentaashε kebole ke wee bô
 kpwεse le buyte εkfuŋ.

⁵ Fo ben elese bvufee bvunen yî bigew e yî nshii
 wene le ke. Wee eyuukè njoŋ bô fiεε fi wvú keŋke,
 njefo Nyo' nu ε gay læ,
 “Kε me nu ŋke en'yuu encinε wo le ke,
 ε ke me nu ŋke en'yuu enlaŋ wo ke.”

⁶ Fifiŋ ε mum ε ge ε è nulo é beene ejeme sε
 kemaŋen no wee to gayεε læ,

12:29 Dito 4:24 **13:1** 6:10; 10:24; 13:16; 1Bi 1:22 **13:2** Keŋ
 18:1-8; 19:1-3; Job 31:32; Lum 12:13; 1Tim 3:2; 5:10; 1Bi 4:9; 3Jon 8
13:3 10:34; Mat 25:36 **13:4** 1Kol 7:2-4; 1Tes 4:3-8 **13:5** Dito
 31:6, 8; Fili 4:11-12; 1Tim 6:7-10 **13:6** Mben 118:6

“Tata nu wvù fii me.
 Kε è nulo é me enfane fiεε κε.
 Ε nulo é wee ege la bô me?”

⁷ Ben ekumyì bonyii bò to nu bikuu binεn bò to yawεε fewcε diεw Nyo' ê ben. Ben ekume no nce wvubo to nu, emum ebeηene je yì bó to lesεε fitele yì Nyo' le jó. ⁸ Kε Jisos Klistu ké no kumene κε. No wvú se nu foguu, nu κε no wvú nu εβεν, ε è nu κε no wvú nu ke enu sekecii.

⁹ Fo ben ecinε é bonyii eto bô bon'yεεyi bo jεεy bò bó yaa kee jò bó buy, elεwe ben dvú κε. Fí jee ε mvuntelem mvusεεbeene etεmyi nje mbuwma Nyo', εfey fo enu nje bonci bo εkumε mwεεm mvudien. Kε bonci boban cim fii bonyii bò leeme yì dvú le κε. ¹⁰ Beene κεηke ketan ke ncese le, ε bocee ncese bò lemte fô ketan ke yew Nyo' yi fokuse fεn e yaa κεηke naa lo mvunγay keedie fiεε fi nε fô kekin ketan e κε. ¹¹ Ben ekeè ε εkolε ke bocee ncese le to ké jo ε è nu ελεμε ke nyám e ley dvú fô Bvudvuu bwε bvù looci Yuule naa ntay e keege ncese dvú fô bibefe bi bonyii le, geenεn ε bó jo nyám yidvu buysen ntεw dvú mum ton ε yí fie. ¹² Jisos to nu ε kpwe tεn εkfun jo kelaante wvu ε wen ecuke bibefe bi bonyii le bô ελεμε kew. ¹³ Nonεn beene emum ebuysen tεn ebi wvú le εkfun jo ntεw eκεηke tεn boncun bò wvú to κεηκεε. ¹⁴ Beene kee le κε la din di beene nu fó fεn nu ke emεy nu sekecii κε. Beene taale fwe ε è nu yì la di bεε too le. ¹⁵ Nonεn beene emum ebεε Jisos egeè ncese wvu

13:7 6:12; 1Kol 4:16 **13:9** Lum 14:2; Kolo 2:20-22; 1Tim 4:3

13:11 9:7; Lεw 16:27 **13:12** 11:26; Mat 27:31-33 **13:14**

11:9-10, 13, 16; 12:22, 28; Fili 3:20; 2Kol 5:6; 1Bi 2:11; Mwm 21:2

13:15 Εfe 5:19-20; Mben 50:14, 23

mbense fô Nyo' le sekecii wvù è nu keeyemte diee dieu. ¹⁶ Fo ben edaayε keegee lemme dì jee noo keegawte mwεεm mvunεn mvù ben keηke ben ε bonyii bomew κε. Ε ben gee nonεn, tu è nu ncese wvù jee fô Nyo' le.

¹⁷ Ben eyuukè bonyii bò nu bikuu binεn e, geè no bó shieele, njefo bó taale fô biyoy binεn e diεwε bonyii bò kee λε bó nu ke etaje diuw εkumε lemme dibole ê Nyo'. Ben egeè nonεn wvu λε bó egee lemme dibole bô nlanlan, ε è yaa nu κε shen shen κε. Ε bó gee shen shen, fifiε saa efici ben κε.

¹⁸ Ben ebunleè fô bese le. Bese kee naa keceey λε κε fitele saake bese yî fiεε fimew e κε, njefo bese ké no shieele keegee fiεε ficii bô n'wvum. ¹⁹ Me nlooci naa nleke baay λε ben ebunleè, wvu λε è nulo é me en'yanjsen enjkase ento fô ben e.

Bunle bô ngayma

²⁰ Nyo' wvù nu Nyo' kembonεn nu wvù to kasεε bvuse Jisos wvù Tata wesebeene wvù nu Ncey Njée wvu baay yî kpwe le. Wvù to bvuse fele yî mvunḡay mvu ελεμε ke monkan mò mey lo le.

²¹ Me nleke λε wvù enya ben bô mwεεm mvù jee mvunciim, wvu λε ben egee fiεε ficii fi wvù shieele. Me nleke ten λε wvù elemtè fiεε ficii yî yene le can Jisos Klistu le fi wvù yene λε fí jee wvù le. Beene enyaà mbense ê Jisos Klistu wvun sekecii se ηka. Fí enù nonεn.

²² Boom bo bwεεm e, me nleke λε ben ekuu shém eyuw diεw ntefe yî me nsaη fô ben e yin. Fiεε fi me

13:16 Gal 6:10; Fili 4:18 **13:17** Esek 3:17; Lem 20:28-31; 1Kol 16:16 **13:18** 10:22; Lum 15:30; 2Kol 1:12; Lem 24:16 **13:20** 12:14; Lum 5:1; 2Kol 13:11; 8:6; 9:12 **13:21** Efe 2:10; Fili 2:12-13

nsaη nu ke nen kfuy. ²³ Me ηgomte le ben ekiεε le waa bwee wesebeene wvù Timatio nu ε bó ε bvuse wase wvú yew ncaw e. Ε wvú yaηsene lo ε to, é bee wvú ke elen εkalε kemwaan η eto eyen ben e. ²⁴ Ben egay bonyii bò nu bikuu binen e bocii noo bonyii bò è nu bo Nyo' le bocii enya ê me. Boom bo bwee wesebeene le bo Itali ciinse ten ηgayma ê ben. ²⁵ Nyo' ebuw ben bocii hô kembonen.

**Nwa' Nyo' Monkan mo Monɛm
New Testament in Noone (CM:nhu:Noone)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Noone

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Noone

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
5b12a3f8-7a2a-5b6f-b1da-1bf94b13fc2e